

Hanna Jakubek

„Budowanie szkolnego systemu pracy z uczniem zdolnym we współpracy z rodzicami i środowiskiem lokalnym”

„Zmień magiczne od jutra - na dziś !”

ROZWIJANIE ZDOLNOŚCI JEST JAK NAUKA CHODZENIA.

GDY UCZYLIŚMY SIĘ CHODZIĆ:

- uczyliśmy się przez doświadczenie
- mieliśmy silną motywację
- ponosiliśmy liczne porażki
- znajdowaliśmy własne sposoby
- otrzymywaliśmy mnóstwo wsparcia
- byliśmy nagradzani za każdy mały postęp
- nikt nigdy nam nie powiedział: to nie dla ciebie

Eric Parsloe

MINI SŁOWNIK WAŻNYCH POJĘĆ – PRACA Z UCZNIEM ZDOLNYM

Zdolności – różnice indywidualne, które sprawiają, że przy jednakowej motywacji i uprzednim przygotowaniu uczniowie osiągają lub posiadają możliwości osiągnięcia sukcesów w przedmiotach szkolnych lub innych dziedzinach (działalność społeczna, przywództwo) z różnymi rezultatami

Uzdolnienia – zdolności kierunkowe, stwarzające możliwość wysokich osiągnięć w konkretnej dziedzinie (naukowej, artystycznej, fizycznej, technicznej itp.)

Talent – wysoki poziom określonej zdolności specjalnej lub wiązki uzdolnień – ponadprzeciętne osiągnięcia w danej dziedzinie

Geniusz – rzadkie, wybitne zdolności kierunkowe lub intelektualne, wysoki poziom zdolności twórczych, udokumentowane osiągnięcia wprowadzające ewidentne zmiany

Indywidualizacja – zapewnienie każdemu uczniowi warunków do wszechstronnego rozwoju poprzez uwzględnienie w procesie nauczania/ uczenia się indywidualnych cech, możliwości oraz sposobów/ stylów uczenia się

Identyfikacja – wskazanie osoby przejawiającej określoną cechę (charakteru, właściwości, wyglądu) w kontekście ucznia zdolnego – odpowiedź na pytanie kto jest zdolny, bez określenia przyczyn natury zdolności.

Diagnoza – rozpoznawanie, rozróżnienie, odkrywanie predyspozycji i możliwości uczniów stanowiące bazę do dalszych działań wspierających. Oparta – w ujęciu psychologicznym za pomocą specjalistycznych narzędzi, a w ujęciu pedagogicznym – na obserwacji osiągnięć szkolnych ucznia.

Analiza zasobów – rzetelna, odzwierciedlająca faktyczny stan analiza posiadanych i pożądaných zasobów szkoły dokonana w kontekście zdiagnozowanych indywidualnych predyspozycji, możliwości i potrzeb ucznia.

Ewaluacja – zbieranie danych, ich analiza, wyciąganie wniosków i formułowanie rekomendacji co do decyzji jakie mają być podjęte.

Syndrom nieadekwatnych osiągnięć szkolnych – osiąganie przez uczniów zdolnych wyników nieadekwatnych do ich możliwości i poziomu uzdolnień.

Specjalne Potrzeby Edukacyjne – indywidualne potrzeby uczniów, wynikające z różnego rodzaju niepełnosprawności, ograniczeń (zdrowotnych, środowiskowych), trudności, możliwości wymagające dodatkowego bądź specjalnego wsparcia.

STRATEGIE ROZWIJANIA ZDOLNOŚCI

WCZEŚNIEJ - do szkoły, promocja w trakcie nauki

WIĘCEJ – konkursy, zajęcia na uczelni, obozy warsztaty, fundacje, stowarzyszenia, system stypendialny, sesje naukowe

INACZEJ – indywidualny program lub tok nauki, zadania asystenckie, zadania dodatkowe dostosowane do możliwości uczniów, wsparcie psychologiczne – pedagogiczne

LEPIEJ I MĄDRZEJ – rozwój umiejętności twórczego myślenia, rozwój umiejętności społecznych, specjalne metody pracy z uczniem zdolnym, doskonalenie zawodowe nauczycieli

OGÓLNE ZASADY PRACY Z UCZNIEM ZDOLNYM

1. Uczenie zbliżone do procesu badawczego, wyzwanie intelektualne dla ucznia
2. Wysoki poziom stawianych uczniowi zadań, możliwość zajmowania się zadaniami nietypowymi – projektami, badaniami, doświadczeniami itp.
3. Stawianie uczniom indywidualnych celów – np. konkursy, olimpiady przedmiotowe, udział w projektach regionalnych i międzynarodowych, wolontariat, pełnienie roli osoby pomagającej innym w nauce (młody mentor), kursy e – learningowi itp.
4. Docenianie osiągnięć, traktowanie prac ucznia, pomysłów, działań z odpowiednią uwagą zarówno przez nauczycieli jak i rodziców

MODELE KSZTAŁCENIA UCZNIEM ZDOLNEGO

MODEL EGALITARNY	MODEL ELITARNY
<ul style="list-style-type: none"> ➤ edukacja zintegrowana – w klasie z uczniami na różnych poziomach umiejętności i zdolności ➤ brak kryteriów wyróżniających uczniów zdolnych ➤ potrzeby uczniów zdolnych i wszystkich innych zaspokajają się na zasadzie indywidualizacji kształcenia 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ edukacja specjalna – zajęcia klasy lub szkoły prowadzone tylko dla uczniów zdolnych ➤ model oparty na selekcji uczniów uzdolnionych, dla których prawo oświatowe przewiduje specjalne warunki kształcenia

STRATEGIE, NA JAKICH MOGĄ BYĆ OPARTE ELEMENTY SYSTEMU PRACY Z UCZNIEM ZDOLNYM

- wcześniejsze rozpoczęcie szkoły
- przenoszenie ucznia do klasy wyższej w trakcie roku szkolnego
- indywidualny program nauczania
- indywidualny tok nauczania
- przygotowanie ucznia do udziału w konkursach i olimpiadach
- prowadzenie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych (kółek przedmiotowych, zajęć indywidualnych)
- indywidualizacja wymagań w toku standardowych zajęć edukacyjnych
- wzbogacanie treści programowych

- stosowanie metod problemowych, projektów, eksperymentów
- zachęcanie do uczestnictwa w zajęciach pozaszkolnych (kluby sportowe, domy kultury, muzea, szkoły wyższe, biblioteki, obozy naukowe itd.)

FORMY PRACY ORGANIZACYJNEJ Z UCZNIEM ZDOLNYM

1. Wzbogacanie – przystosowywanie nauczania do możliwości intelektualnych ucznia (wzbogacanie pionowe- poszerzanie zakresu wiedzy i poziome – pogłębianie wiedzy, większa liczba zadań o tym samym poziomie trudności)
2. Akceleracja (przyspieszanie) – np. udział w zajęciach na wyższym poziomie, promocja śródroczna, szybsze „przerabianie” materiału
3. Grupowanie – np. tworzenie grup w obrębie przedmiotu/ zainteresowań np. w systemie zajęć pozalekcyjnych, związane ze zdiagnozowanymi zdolnościami lub specjalnych ciągów klas wg rodzaju i poziomu zdiagnozowanych zdolności – klasy „autorskie”, mentoring koleżeński
4. Nauczanie indywidualne (program lub tok nauki)
5. Konsultacje – opieka nad samokształceniem: wskazywanie sposobów pracy, doboru źródeł i materiałów
6. Informowanie – ucznia i rodziców o możliwościach uzyskania pomocy finansowej, stypendiów, możliwości kształcenia – szkoły nastawione na kształcenie uczniów zdolnych, uczelnie w Polsce i za granicą
7. Stosowanie odpowiednich metod nauczania (aktywne, problemowe, możliwość wyboru ćwiczeń i zadań, umiejętne stawianie pytań pobudzających krytyczne myślenie, zajęcia z twórczości, kreatywnego myślenia)
8. Różnicowanie (zadań w pracy bieżącej ucznia, prac klasowych i kontrolnych, dodatkowych zadań w pracy indywidualnej ucznia)
9. Motywowanie do podejmowania prac o charakterze naukowym (opracowanie nowego materiału i prezentacja na forum grupy, prezentacje multimedialne, filmy, tłumaczenia i słowniki przedmiotowe, projekty i ligi zadaniowe itp.)
10. Zachęcanie do uczestnictwa w wydarzeniach pozaszkolnych (festiwale naukowe, artystyczne, koncerty, warsztaty, odczyty, seminaria, konkursy, wolontariat, spotkania z ciekawymi ludźmi, organizacja działań i imprez środowiskowych....)
11. Tworzenie atmosfery akceptacji z jednoczesnym czuwaniem , aby nie dochodziło do niekorzystnych wychowawczo postaw

Co może składać się na system wspierania uzdolnień w placówce oświatowej?

Szkolny System Wspierania Zdolności powinien być tworzony przez nauczycieli, we współpracy z rodzicami i samymi uczniami, przy wykorzystaniu możliwości współpracy

z instytucjami środowiska lokalnego, obowiązującego prawa oświatowego, instytucji o charakterze ogólnopolskim wspierających uzdolnienia uczniów.

Jego celem zasadniczym jest stworzenie optymalnych warunków dla indywidualnego rozwoju zainteresowań, uzdolnień, rozwoju twórczego myślenia, pomocy w osiągnięciu sukcesów na miarę możliwości uczniów.

To cykl planowych, celowych, systematycznych i uporządkowanych działań obejmujących pomoc uczniom w odkrywaniu ich uzdolnień, umożliwienie ich rozwijania, kształcenie twórczej osobowości i przygotowanie do dalszego życia w społeczeństwie, stymulowanie właściwego rozwoju i tworzenie ku temu odpowiednich warunków, promowanie uczniów zdolnych w szkole, środowisku lokalnym i na szerszym forum, monitoring i ewaluacja podejmowanych działań.

Przykładowe, kolejne etapy tworzenia systemu:

1. Powołanie zespołu i jego lidera, odpowiedzialnych za stworzenie i funkcjonowanie SSWZ.
2. Określenie definicji ucznia zdolnego, przyjętej w placówce.
3. Ustalenie procedur identyfikacji i diagnozy uczniów zdolnych i uzdolnionych kierunkowo.
4. Określenie zasobów i potrzeb szkoły (posiadanych i pożądanых, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych).
5. Zaplanowanie zadań poszczególnych podmiotów szkoły w procesie wspierania uczniów
6. Określenie form pracy z uczniami zdolnymi z uwzględnieniem obowiązującego prawa oświatowego, możliwości szkoły, możliwości współpracy z instytucjami oświatowymi i środowiskowymi.
7. Sposoby promocji osiągnięć uczniów
8. Ustalenie sposobów monitorowania i ewaluacji podejmowanych działań.

Przykłady obszarów działań szkoły wspomagających rozwój zdolności uczniów i sposoby realizacji:

Identyfikacja ucznia zdolnego:

- współpraca nauczycieli danej placówki i placówki niższego szczebla w kwestii zapoznawania się z osiągnięciami uczniów na wcześniejszych etapach edukacji (szkoła podstawowa/ przedszkole, klasy IV – VI/ klasy I-III, gimnazjum/ szkoła podstawowa, szkoła ponadgimnazjalna/ gimnazja)
- obserwacje poziomu umiejętności uczniów – wykorzystanie testów, obserwacji na lekcji uwzględniających oryginalność myślenia, twórczość, łatwość rozumienia,

dociekliwość, pomysłowość, samodzielność w zdobywaniu informacji, szybkie zapamiętywanie, kojarzenie i rozumowanie)

- analiza osiągnięć uczniów – konkursy, projekty, zawody, postępy w nauce
- rozmowy i konsultacje z rodzicami
- wymiana informacji między nauczycielami, nauczycieli z pracownikami środowiskowych instytucji zajmujących się uczniami zdolnymi
- konsultacje z psychologiem, pedagogiem, pracownikami poradni psychologiczno – pedagogicznej

Formy i sposoby pracy z uczniem zdolnym:

- opracowywanie programów pracy indywidualnej
- indywidualizacja nauki na lekcjach – referaty, prowadzenie części lekcji, pełnienie roli lidera grupy, prezentacje multimedialne, tłumaczenia, słowniki, prace literackie, prowadzenie treningów sportowych itp.
- koła zainteresowań, indywidualizacja procesu nauczania – realizacja zajęć pozalekcyjnych dla uczniów szczególnie uzdolnionych zgodnie z preferencjami uczniów.
- konsultacje grupowe i indywidualne
- przygotowanie i udział uczniów w konkursach szkolnych, międzyszkolnych
- przygotowywanie dodatkowych zadań do pracy na lekcji i w ramach pracy indywidualnej
- wykorzystywanie TIK
- wycieczki edukacyjne, obozy naukowe, seminaria, udział w zajęciach na uczelniach, w instytucjach kultury, sportu itd.
- wykorzystywanie różnorodnych środków i pomocy dydaktycznych, wskazywanie dodatkowych źródeł wiedzy i informacji
- spotkania z ciekawymi osobami ze świata nauki, kultury, sportu – wg zainteresowań uczniów
- dostarczanie możliwości korzystania z czasopism specjalistycznych, książek,

- umożliwienie uczniom działalności samorządowej i społecznej: organizowanie imprez, pokazów, przedstawień, wydawanie gazetek i podejmowanie innych działań
- indywidualny program lub tok nauki
- różne formy organizacyjne podczas zajęć: indywidualna – pozwalająca na realizację indywidualnie dobranych zadań, grupowa – w której uczeń tworzy więzi społeczne i uczy się dyskusji i negocjacji. Dobór grup może mieć bądź charakter jednorodny umożliwiający wymianę wiedzy, doświadczeń i zainteresowań między uczniami o podobnych możliwościach, lub charakter niejednorodny umożliwiający uczniom zdolnym pełnienie roli lidera, osoby wspomagającej kolegów lub roli eksperta.

Sposoby promocji osiągnięć uczniów (motywacja):

- organizowanie konkursów, zawodów wewnątrzszkolnych i międzyszkolnych, umożliwiających prezentację zdolności, umiejętności uczniów
- festiwale nauki, pokazy, przeglądy, prezentacje
- zapraszanie na uroczystości szkolne, na których prezentują się uczniowie: rodziców, uczniów innych szkół, gości ze środowiska lokalnego
- prezentacje osiągnięć uczniów (dyplomy, puchary itp.) w salach lekcyjnych, na korytarzach, w kronice szkoły
- informacje na stronie internetowej szkoły, w gazetce szkolnej, w lokalnej prasie, radiu
- listy pochwalne do rodziców
- nagrody książkowe, rzeczowe, występowanie o stypendia za osiągnięcia np. do władz lokalnych, rady rodziców
- zgłaszanie uczniów do programów lokalnych dla dzieci zdolnych, Krajowego Funduszu na Rzecz Dzieci, ogólnopolskich instytucji wspierających ucznia zdolnego

Realizacja procesu wsparcia ucznia zdolnego – dostosowanie warunków kształcenia.

Dostosowanie warunków kształcenia powinno sprzyjać wzmocnieniu i wzbogacaniu mocnych stron ucznia stwierdzonych w procesie identyfikacji i diagnozy. Zarazem powinno umożliwiać ograniczanie jego słabych stron i trudności. Dostosowanie odnosi się do: treści kształcenia, wymagań, sposobów oceniania, oferty edukacyjnej i stawianych przed uczniem zadań, stosowanych metod pracy i wykorzystywanych środków.

Przykłady dostosowań:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Treści kształcenia – rozszerzenie i pogłębienie treści z podstawy programowej o zagadnienia znajdujące się w kręgu zainteresowań ucznia, łączenie wiedzy z różnych przedmiotów, ukierunkowywanie ucznia na samodzielne poszukiwanie ciekawostek, prowadzenie badań, stawianie i weryfikowanie hipotez.

Wymagań – podwyższenie wymagań i planowanych osiągnięć ucznia w odniesieniu do celów założonych w zaproponowanym planie wsparcia ucznia

Oceniania – ocenianie kształtujące, ocena opisowa, ocenianie nie tylko osiągnięć ale także metod i organizacji pracy, oryginalności rozwiązań, staranności i dopracowania szczegółów, wprowadzanie metod i technik w których obowiązuje odroczone ocena.

Oferty edukacyjnej – indywidualny program/tok nauki, organizacja różnych kół zainteresowań, zajęć pozaszkolnych we współpracy z instytucjami środowiska, szkołami wyższego etapu, uczelniami, umożliwienie udziału w konkursach, zawodach, przeglądach, e – learning, obozy naukowe i sportowe, tworzenie warunków do uczniowskiej działalności społecznej, wolontariatu, treningi twórczości, technik szybkiego uczenia się.

Stosowanych metod pracy z uczniem – metody aktywizujące (poszukujące – w szczególności problemowa, heurystyczne – rozwijające myślenie dywergencyjne), metody rozwijające umiejętności komunikacyjno – społeczne (metody praktyczne – np. projekt, gry dydaktyczne, metody dyskusyjne), metody umożliwiające ekspresję ucznia w wybranych dziedzinach, metody ewaluacyjne – pozwalające na dokonywanie samooceny podejmowanych i realizowanych działań.

Wykorzystywanych środków – dobór sprzętu, środków dydaktycznych, przyborów stosownie do celów podejmowanego wsparcia, umożliwiających poznanie wielozmysłowe: techniczne – książki, czasopisma, filmy, obrazy, zdjęcia, prezentacje, gry i symulacje, programy komputerowe; naturalne – okazy, zwierzęta, rośliny, pomniki przyrody itp.

Uczniowie najmłodszy w szkole/ placówce – dodatkowe wyzwanie dla nauczyciela (6–latki, klasy mieszane 6 i 7-latków zależnie od uwarunkowań środowiskowych).

Cechy dziecka zdolnego (typowe dla dzieci 5-7 lat) wyróżniające dziecko zdolne spośród innych: (Co najmniej 3 spośród poniższych cech oznacza, że dziecko ma szansę być w przyszłości jednostką wybitną. Nie rozpoznanie w porę, brak otoczenia właściwa opieką ze strony domu i szkoły może spowodować niewykorzystanie w pełni predyspozycji)

1. Łatwe zapamiętywanie i uczenie się nowych rzeczy, natychmiastowe zrozumienie problemów.

2. Zadawanie pytań i oczekiwanie odpowiedzi, zainteresowanie światem, bystra obserwacja i spostrzegawczość.
3. Wykonywanie zadań umysłowych z przyjemnością, z umiejętnością skupienia uwagi przez dłuższy czas na tym, co jest dla dziecka interesujące
4. Wymyślanie nowych zabaw, opowiadań, ciekawe, oryginalne pomysły, bogata wyobraźnia, potrzeba wyrażania emocji lub myśli za pomocą różnych form: plastycznych, słownych, ruchowych, muzycznych.
5. Niezależna postawa wobec innych – umiejętność bronięcia swoich racji. Samodzielność w pracy.

Pierwsze siedem lat życia dziecka to okres największej ciekawości poznawczej, inwencji twórczej oraz spontaniczności. To najlepszy czas na kształtowanie zainteresowań, diagnozowanie wstępnych zdolności, rozwój motywacji.

Jak pracować z najmłodszymi – przykłady:

- takie warunki w pracy indywidualnej i zespołowej w klasie, aby dzieci miały możliwość do tworzenia, rozwijania wyobraźni, kreowania oraz podejmowania decyzji jak i co wykonać (współuczestniczenie w kształceniu)
- dbałość o otoczenie – ciekawe i stymulujące
- regularna organizacja i dobrze zaplanowana zajęć terenowych (możliwość ćwiczeń, eksperymentów, odkrywania w naturalnych warunkach, pobudzanie wszystkich zmysłów)
- wykorzystanie możliwości odwiedzania teatru, galerii, muzeum itp.
- różnorodność technik stosowanych na zajęciach plastycznych
- wprowadzanie elementów dramy – występów, zmiany ról, również z zastosowaniem naśladownictwa rzeczywistości
- ćwiczenia lingwistyczne – układanie własnych tekstów, zakończeń czytanych opowiadań itp.
- wzbogacanie słownictwa uczniów
- budowanie przekonania o użyteczności wiedzy w codziennym życiu (robienie przetworów, upraw warzyw i kwiatów, rachunki sklepowe itp.)
- dbałość o rozwój fizyczny, który ma duży wpływ również na sprawność umysłową (np. ruch i zabawa powiązana z liczeniem, klaskaniem, specyficznym ruchem, połączonym z nauką piosenek, wierszy
- stosujemy metody problemowe i praktyczne, uczymy stawiania pytań
- pracujemy z uczniami metodą projektów
- nie żałujemy pochwał, ale ucząc jednocześnie elementów samooceny
- WAŻNA – praca nad emocjami, umiejętnościami komunikacyjnymi (zabawy zespołowe, uczenie rozpoznawania, nazywania i wyrażania uczuć i zarządzania nimi)

CZEGO POWINIŚMY UCZYĆ UCZNIÓW ZDOLNYCH OPRÓCZ KOMPETENCJI INTELEKTUALNYCH?

- Wiary w siebie
- Wrażliwości
- Empatii
- Tolerancji
- Konsekwencji w działaniu
- Organizacji działania, samoregulacji
- Planowania pracy i samooceny jej rezultatów
- Harmonijnego rozwoju
- Przyjmowania krytyki
- Umiejętności interpersonalnych
- Umiejętności autoprezentacji
- Zdolności twórczych

INDYWIDUALIZACJA PRACY Z UCZNIEM ZDOLNYM

Definicja- dostosowanie metod i form pracy, sposobu oceniania oraz ewaluacji postępów ucznia, aby zrealizować cele zgodne z podstawą programową (z rozp. MEN w sprawie podstawy programowej).

Indywidualizacja jest w sposób szczególny ważna w pracy z uczniem zdolnym. Indywidualizacja to efektywne stymulowanie i pełne zagospodarowanie aktywności konkretnego ucznia, gdyż jest warunkiem jego rozwoju.

Co mogą/ powinni robić nauczyciele?

- Uwzględniać możliwości i potrzeby każdego ucznia, aby dobrze planować prace i „nie zgubić” uczniów zdolnych w zespole klasowym
- Pozwalać na dużą swobodę w działaniu już od najmłodszych lat (uwaga – 6- latki idą do szkół)
- Warto mieć „pod ręką” dodatkowe wyzwania dla uczniów. Dla uczniów zdolnych – zadania i problemy trudniejsze, wymagające przewidywania, wnioskowania, badania, eksperymentowania i poszukiwania, łączeni różnych dziedzin wiedzy.
- Podsuwać uczniom dodatkowe pomoce (książki, czasopisma, albumy, atlasy, modele, schematy, programy komputerowe)
- Stawiać dodatkowe pytania i pobudzać uczniów do ich stawiania

- Zachęcać do sprawdzania swoich możliwości, zdolności w zakresie poza przedmiotowym (praca w samorządzie uczniowskim, kole teatralnym, klubiku dziennikarskim, pracy wolontariackiej)
- Wykorzystywać wycieczki, gry terenowe, spotkania z ludźmi o ciekawych pasjach i zainteresowaniach angażować ucznia do zajęć pozalekcyjnych, także interdyscyplinarnych – co sprzyja poszukiwaniom mocnych stron, zdolności i zainteresowań
- Tworzyć okazje do pracy w grupach różnorodnych (młodszy ze starszymi)
- Tworzyć okazje do autoprezentacji w trakcie lekcji
- Pomagać w planowaniu i organizowaniu nauki (np. rozłożenie w czasie materiału z innego niż konkursowy przedmiot)promować sukcesy uczniów w szkole i środowisku lokalnym)
- Stosowanie różnorodnych metod w pracy - różnorodność pobudza do rozwoju, motywuje do własnych poszukiwań, pozwala też szybciej i lepiej poznać samego siebie
- Być dla ucznia – poszukiwacza i odkrywcy bardziej moderatorem, koordynatorem, tutorem niż ekspertem

JAK DOKONAĆ ANALIZY OFERTY SZKOŁY W ZAKRESIE PRACY Z UCZNIEM ZDOLNYM:

PRZYKŁADOWA LISTA PYTAŃ:

- Czy w koncepcji pracy szkoły uwzględniono wspieranie rozwoju uczniów zdolnych? Czy szkoła ma opracowany system pracy z uczniem zdolnym?
- Czy nauczyciele są przygotowani do pracy z uczniem zdolnym? W jakich obszarach?
- Czy nauczyciele współpracują ze sobą w tym zakresie?
- Czy dyrektor motywuje nauczycieli do zaangażowania w pracę z uczniem zdolnym?
- Jak organizowana jest współpraca z rodzicami uczniów zdolnych?
- Jakie formy wspomaganie uczniów zdolnych organizuje szkoła?
- Z kim podejmuje współpracę?
- Jakie programy, innowacje funkcjonują w szkole?
- Jaka jest oferta szkolnych zajęć dodatkowych?
- Jaka jest baza szkoły pod względem techniczno – dydaktycznym?
- Jakie elementy środowiska naturalnego mogą być wykorzystywane przez szkołę?
- Czy szkoła bada losy swoich absolwentów?

Postawy rodziców wobec dzieci zdolnych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. Dążenie do ideału „dziecko grzeczne i posłuszne” – bagatelizowanie, tłumienie naturalnej dużej ciekawości poznawczej, zabranianie pewnych niekonwencjonalnych zachowań, dążności do eksperymentowania, zadawania pytań.
Skutek – tłumienie zdolności, chwiejność emocjonalna dzieci, nieśmiałość i trudności w zaprezentowaniu swoich rzeczywistych możliwości i zdolności
2. Dążenie do ideału „moje dziecko jest wyjątkowe” – wychowanie w atmosferze pochwał i podziwu, intensyfikowanie rozwoju dziecka poprzez różne dodatkowe zajęcia (często zbyt obciążające dla dziecka i niekoniecznie zgodne z jego zainteresowaniami)
Skutek – nadmierna dążność do rywalizacji, lekceważenia innych osób, zarozumiałość, konflikty z otoczeniem, zarazem – możliwe przemęczenie i negacja oczekiwań rodziny i środowiska.

CO MOGĄ UCZYNIĆ RODZICE , ABY ROZWIJAĆ POTENCJAŁ TWÓRCZY, ZAINTERESOWANIA I ZDOLNOŚCI DZIECI.

- a) Wzmacniać dziecko i chwalić wspierane poczuciem własnej wartości może osiągnąć więcej, szybciej i przyjemniej
- b) Zachęcać dzieci do tego by próbowały, docierały do źródeł, rozwiązywały nowości, zmagaly się z trudnościami
- c) Uczyć dzieci wykorzystywania wcześniejszych osiągnięć i rozwiązań, zachęcać do rozmów z autorytetami
- d) Uczyć dzieci bycia w grupie, konsultować i konfrontować z innymi swoje pomysły. Daje to możliwość bycia w roli rozmówcy i słuchacza, lidera i pomocnika
- e) Uczulać dzieci na możliwość pokonywania siebie samego

PRZYKŁADOWE DZIAŁANIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNYCH W PROCESIE WSPIERANIA SZKOŁY W KSZTAŁCENIU UCZNIÓW ZDOLNYCH

1. Diagnoza potencjałów i uzdolnień, która powinna uwzględnić wyniki przeprowadzonych przez poradnię badań oraz informacje zebrane w szerokim wywiadzie od rodziców, nauczycieli, pedagogów szkolnych, osób prowadzących zajęcia pozalekcyjne, a nawet rówieśników.
2. Opiniowanie wniosków o objęcie dziecka szczególnymi formami edukacyjnymi (indywidualny tok lub program promocja śródroczna i in.).
3. Wspieranie uczniów uzdolnionych w formach grupowych jak i zindywidualizowanej pomocy w zakresie:
  - umiejętności interpersonalnych,
  - kontroli emocji, samooceny
  - zdolności twórczych,
  - umiejętności uczenia się,

- wyboru dalszej drogi kształcenia
- 4. Pomoc szczególnie zdolnym uczniom niepełnosprawnym.
- 5. Współpraca ze środowiskiem rodzinnym m. in. w zakresie:
  - identyfikacji uzdolnień (rozmowy, literatura, prelekcje, dostarczanie arkuszy obserwacyjnych),
  - formowania prawidłowych relacji rodzinnych (uwzględnianie potrzeb rozwojowych wszystkich dzieci w rodzinie, przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji na dziecku zdolnym),
- 6. Współpraca ze szkołą i innymi instytucjami kształcenia i wychowania poprzez:
  - konsultacje dla zainteresowanych osób (nauczyciele, wychowawcy, instruktorzy),
  - udostępnianie narzędzi badawczych możliwych do zastosowania w szkole, - prowadzenie obserwacji dzieci na terenie szkół, przedszkoli ewentualnie innych placówek,
  - pomoc szkołom i innym placówkom w opracowaniu programów dydaktyczno-wychowawczych dla dzieci zdolnych.
- 7. Organizowanie szkoleń dla kadry pedagogicznej.
- 8. Współpraca z różnymi instytucjami wspierającymi rozwój uczniów zdolnych.
- 9. Gromadzenie wszelkich informacji na temat uczniów zdolnych i udzielanie jej zainteresowanym osobom (rozwiązania prawne, programy, formy edukacji, literatura i inne).

Jakie działania powinna podejmować szkoła, aby poprawić skuteczność wsparcia uczniów zdolnych?

Przykłady:

- Wykorzystanie i upowszechnianie istniejących zapisów prawa oświatowego
- Ustalenie systemu diagnozowania uczniów zdolnych (narzędzia)
- Wsparcie psychologiczne w szkole
- Edukowanie nauczycieli w zakresie wspierania uczniów zdolnych
- Motywowanie nauczycieli i uczniów
- Współpraca i wsparcie dla rodziców
- Kontynuacja działań z organizacji konkursów, olimpiad itp.
- Współpraca z organem prowadzącym
- Współpraca z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną, ośrodkami kultury, uczelniami...
- Wykorzystywanie (pozyskiwanie) środków dla stworzenia bazy szkolnej – materiały, oprogramowanie IT, wyposażenie biblioteki,

Przykładowa charakterystyka nauczycieli uczniów zdolnych:

- entuzjazm, pasja, poczucie misji
- zaangażowanie, energia, zainteresowanie pracą
- wysoka motywacja, samodyscyplina, upór i wytrwałość
- gospodarowanie czasem, dobra organizacja pracy, elastyczność
- duży intelekt, zdolności poznawcze, analityczność myślenia
- otwartość, umiejętność budowania pozytywnych relacji z uczniem i jego rodzicami
- pewność siebie, nastawienie na osiągnięcie sukcesów, ale i umiejętność przyjmowania porażki
- empatia i tolerancja
- wiedza o istocie zdolności i edukacji uczniów zdolnych oraz o możliwych trudnościach uczniów w funkcjonowaniu w środowisku
- umiejętność identyfikowania zdolności
- umiejętność budowania programów wspierających ucznia zdolnego
- umiejętność indywidualizowania podejścia do ucznia i uwzględniania jego potrzeb
- rozległa wiedza z nauczanego przedmiotu (metodyczna) i zarazem szerokie zainteresowania
- stosowanie odpowiednich metod nauczania i materiałów dydaktycznych
- stymulowanie, aktywizowanie i motywowanie uczniów
- obiektywność, sprawiedliwość, umiejętność udzielania prawidłowej informacji zwrotnej, stymulującej rozwój uczniów
- myślenie twórcze, kreatywność
- wrażliwość na kulturę
- poczucie humoru, dobra intuicja

Literatura:

1. Borowska A.: „Czy moje dziecko jest zdolne? Wydawnictwo pedagogiczne ZNP Spółka z o. o., Kielce 2009
2. Dąbrowska T. , Dyndor L., Foryś M., Gałązka K., Kolczyńska E., Madziara A., Pęczek K., Sprawka E., Wachowicz E.: Model pracy z uczniem zdolnym w gimnazjum. ORE, Warszawa 2013
3. Dyrda B.: Edukacyjne wspieranie rozwoju uczniów zdolnych. Warszawa 2012
4. Eby Judy W. , Smutny John F.: Jak kształcić uzdolnienia dzieci i młodzieży. WSiP, Warszawa 1998
5. Fechner – Sędzicka I. : Model pracy z uczniem zdolnym w szkole podstawowej. ORE, Warszawa 2013

6. Limont W.: Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005
7. Partyka M. : Zdolni, utalentowani, twórczy. CMPPP, Warszawa 1999
8. Partyka M. (red.) : Modele opieki nad dzieckiem zdolnym. CMPPP, Warszawa 2000